

δεδομένα, ούτως ὥστε νά εἶναι εἰς θέσιν νά κάμουν προβλέψεις σχετικῶς μέ τήν μελλοντικὴν ἐξέλιξιν τῶν διαφορῶν πληθυσμῶν ἀπὸ τῶν ἀγγελῶν ζῶων μέχρι τῶν τοιούτων τῶν δούλων ἢ τῶν στρατιωτῶν. Πάντως ὁμως ἡ κεντρικὴ διοίκησις εἶχε μίαν ἔστω καὶ ἀπλῆν ἰδέαν τῆς γενικῆς πληθυσμιακῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως τῆς χώρας τοῦλάχιστον κατ' ἔτος. Δὲν πρέπει βεβαίως νά λησμονώμεν ὅτι οἱ ναοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς εἰς τὰς ἀνωτέρω χώρας εἰσέπραττον φόρους ἀπὸ διαφόρους κατηγορίας πολιτῶν ἐτησίως, συνήθως εἰς εἶδος ἢ ὀρισμένον βῆρος μετάλλων καὶ τοῦτο ἔδιδεν συμπληρωματικὰς πληροφορίας σχετικῶς μέ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς χώρας.

Ἐχει δὲ ὑποστηριχθῆ καὶ μέ σχετικῶς ἀποδεκτὴν ἐπιστημονικὴν βάσιν ὅτι εἰς τὰς ἀνωτέρω χώρας ἐγένετο καὶ σχετικῶς οἰκονομικὸς σχεδιασμός μεγάλης κλίμακος διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν μεγάλων ἀρδευτικῶν ἔργων, κυρίως φραγμάτων καὶ διωρύγων καθὼς καὶ φρουρίων καὶ ναῶν.

Δὲν δυνάμεθα βεβαίως νά δεχθῶμεν ὅτι ἡ μετατόπισις σχετικῶς μεγάλων ἀριθμῶν δούλων καὶ ἐργατοτεχνιτῶν, καθὼς καὶ ἐπιστατούντων διὰ τὰς κατασκευὰς τῶν ἀνωτέρω ἔργων ἐβασίζετο εἰς λεπτομερεῖς κοινωνικὰς ἐρεῦνας τοῦ διαθεσίμου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ πρὸς χρῆσιν εἰς ὀρισμένον σημεῖον τῆς ἐπικρατείας καὶ δι' ὀρισμένον ἀναπτυξιακὸν ἢ καλλωπιστικὸν σκοπὸν. Εἶναι ὁμως ἀπαραίτητον νά δεχθῶμεν ὅτι ὀρισμένα περιφέρειαι τοῦ κράτους καὶ κυρίως συνοριακαὶ τοιαῦται δὲν ἀπεγυμνοῦντο ἐντελῶς τοῦ πληθυσμοῦ των καὶ ἰδίως τοῦ στρατευσίμου τοιούτου, λόγῳ τῶν κινδύνων εἰσβολῆς τοὺς ὁποίους θά ἐδημιούργει μία τοιαύτη κακῶς σχεδιασμένη ἀναπτυξιακὴ ἢ καλλωπιστικὴ πολιτικὴ εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ συνεκεντροῦτο εἰς ἀκατάλληλον σημεῖον ὀδικῶς ἢ ἀποστασιακῶς.

Τὸ γεγονός πάντως ὅτι πολλὰ ἐκ τῶν ἀνωτέρω κρατῶν κατεσκεύασαν ἀκόμη καὶ μέ τὰς σημερινὰς κλίμακας κατασκευῶν τεράστια ἔργα, διεξήγαγον πολέμους καὶ δὲν ὑπέφερον ἀπὸ ἐπαναστάσεις καὶ κοινωνικὰς ἀναταραχὰς εἰς μεγάλον βαθμὸν, σημαίνει ὅτι ἠκολουθεῖτο μία κοινωνικὴ πολιτικὴ βάσει ὀρισμένων δεδομένων, τὰ ὁποῖα σήμερον ἐρευνᾷ κυρίως ἡ ἐπιστῆμη τῆς κοινωνιολογίας.

Εἰς τοὺς νόμους τοῦ Μωυσῆ ἀνευρίσκομεν στοιχεῖα τοῦλάχιστον κοινωνιολογικῆς ἐρεῦνης, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς ἄλλα κείμενα τῆς παλαιᾶς διαθήκης. Ἐναφερόμεθα ἐν προκειμένῳ εἰς ἓνα εἶδος πρωτογόνου προγραμματισμοῦ καὶ κατανομῆς ἐργασίας ἀναλόγως τοῦ κατὰ πόσον ὀρισμένον ἄτομον ἀνῆκεν εἰς ὀρισμένην φυλὴν. Ὡς εἶναι γνωστὸν ἐκάστη τῶν φυλῶν εἶχε καὶ ὀρισμένα καθήκοντα καὶ ὀρισμένας ὑποχρεώσεις καὶ ἀπολαυὰς ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ προϊόντος. Διὰ νά ἐπιτευχθῆ τὸ ἀνωτέρω ὑπῆρξεν ἀνάγκη ἀπογραφῆς ἢ τοῦλάχιστον ἀπαριθμῆσεως τῶν ἀνδρῶν ἐκάστης φυλῆς καὶ βάσει αὐτῆς ἢ ἀνάληψις ὀρισμένων ὑποχρεώσεων. Ἡ φυλὴ τοῦ Λεβὶ π.χ. ἀπῆλλάσσετο πολλῶν ὑποχρεώσεων ἀλλὰ ἀνελάμβανε ὡς ἀντάλλαγμα τὰς ἱερατικὰς λειτουργίας, τὴν μεταφορὰν καὶ προστασίαν τῆς κιβωτοῦ καὶ ἄλλα παρόμοια.

Εἶναι παράδοξον ὅτι ὑποστηρίζεται γενικῶς ὅτι ἡ πρώτη ἀπογραφὴ ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Αὐγούστου, ἐνῶ αἱ ἀπογραφαὶ στρατευσίμων τοῦλάχιστον ἀναλόγως τῆς φυλῆς, τοῦ ὀπλισμοῦ καὶ τῆς κοινωνικῆς τοπο-

θετήσεως εκάστου πολεμιστοῦ εἶναι ἱστορικὸν γεγονός ἀναγόμενον εἰς τὴν πρό-
του Ὅμηρου ἐποχὴν καὶ ἀποτελοῦν μίαν ἔστω καὶ πρωτόγονον κοινωνικὴν
ἔρευναν.

Ὅταν ὁ Ὅμηρος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἀπὸ τὴν Φθιώτιδα ἢ τὴν Ἰθάκην ἐξε-
στράτευσαν τόσοι πολεμισταὶ ἐπιβαίνοντες τόσων πλοίων καὶ διαθέτοντες τοιοῦ-
τον ὄπλισμόν, μᾶς δίδει κατ' οὐσίαν πληροφορίας καὶ κοινωνικῆς ἀλλὰ καὶ οἰκο-
νομικῆς φύσεως. Βάσει δὲ τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν ἐπεχειρήθησαν ὑπὸ ἐδικῶν
ὑπολογισμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ διαφόρων περιφερειῶν τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι βεβαίως
γνωστὸν ὅτι οἱ δυνάμενοι νὰ φέρουν ὄπλα εἰς ἓνα μέσον ἀνθρώπινον πληθυσμόν
ἀποτελοῦν ὀρισμένον ποσοστὸν καὶ ὅτι οἱ δυνάμενοι νὰ ἀγοράσουν ὄπλα ὀρισμέ-
νης τιμῆς (ἢ ἀσπίς τοῦ Ἀχιλλέως ἐτιμᾶτο 20 βόας) ἀποτελοῦν ἐπίσης ὀρισμένον
ποσοστὸν.

Ἐκτενεστέρα σχετικῶς κοινωνικὴ ἔρευνα ἐγένετο ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους νομο-
θέτας ἀπὸ τοῦ Λυκούργου μέχρι τοῦ Σόλωνος, ὅταν ἡ γεωργικὴ κοινωνία βασιζο-
μένη εἰς διαιρέσεις κατὰ φυλὰς διεσπᾶσθη καὶ πολλὰ ἐκ τῶν ἀποτελούντων μίαν
φυλὴν ἀτόμων ἐγκατέλειψαν τὴν ὑπαιθρον διὰ νὰ καταφύγουν εἰς τὰς πόλεις.
Εἰς τὴν ἀνωτέρω περίπτωσιν ἀπηρείτο μᾶλλον ἐκτεταμένη κοινωνικοπληθυσμια-
κὴ ἔρευνα διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς οἰκονομικῆς βάσεως ἐκάστου πολίτου διὰ
τὸν καταμερισμὸν τῶν στρατιωτικῶν του ὑποχρεώσεων καὶ τὸν πλέον ἐπιτυχῆ σχε-
διασμὸν τῆς ἀμύνης ἐκάστης πόλεως. Ὅταν ὁ νομοθέτης διήρησε τοὺς δυναμέ-
τους νὰ φέρουν ὄπλα εἰς ἵπεις, ὀπλίτας ἢ ὅ,τι δήποτε ἄλλο, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβο-
λία ὅτι προὔπηρξε μία σχετικὴ ἀπογραφὴ καὶ ἔρευνα τῶν οἰκονομικῶν δυνατο-
τήτων ἐκάστου πολίτου, καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως εἰς τὴν ὁποίαν
ἀνήκεν.

Δυνάμεθα ἐπίσης νὰ δεχθῶμεν ὅτι αἱ ἀπογραφαὶ τῶν περιοίκων, μετοίκων,
ἀποίκων κλπ. διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν φόρων καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαφόρων τῶν
ὑποχρεώσεων ἀπετέλει κατ' οὐσίαν κοινωνικὴν ἔρευναν καὶ μίαν σχετικὴν προσ-
πάθειαν σχεδιασμοῦ καὶ προδιαγραφῆς ἐνὸς ἐπιθυμητοῦ ἐπιπέδου δυνατοτήτων ἀμύ-
νης τῆς πόλεως βάσει οἰκολογικῶν, γεωγραφικῶν, οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν
δεδομένων. Τὸ ὅτι ἡ Σπάρτη ἐβάσισε τὴν ἀμυνὰν τῆς εἰς ὀπλίτας καὶ ὁ τρόπος
αὐτὸς τῆς ἀμύνης δεσπερήθη ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας δύναται ἀκόμη καὶ με δεδομένα
τῆς σημερινῆς κοινωνιολογίας νὰ θεωρηθῇ ἀποτελέσμα μίαν κοινωνικῆς πρώτον
ἔρευνῆς καὶ δευτέρον μίαν κυβερνητικῆς πολιτικῆς ἀποσκοπούσης εἰς τὴν συγ-
κρότησιν καὶ διατήρησιν μίαν κοινωνίας καὶ οἰκονομίας ὀρισμένου τύπου.

Δυνατὸν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου νὰ ἐγερθῇ ἢ ἀντίρρησις ὅτι ἡ κοινωνικὴ
πολιτικὴ τῆς Σπάρτης δὲν ἦτο προγραμματισμένη καὶ σχεδιασμένη βάσει τῶν δε-
δομένων προηγουμένης κοινωνικῆς ἔρευνῆς, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἡ μορφή τῆς οἰκονο-
μίας ἐπέβαλε μίαν ὀρισμένην κοινωνικὴν καὶ διοικητικὴν μορφήν. Δυνατὸν καὶ
αἱ δύο ἀπόψεις νὰ ἰσχύουν εἰς ὀρισμένον πάντως βαθμὸν ὅσον ἀφορᾷ τὴν τελευταίαν
τοῦλάχιστον, διότι κατὰ τὸ διάστημα τὸ ὁποῖον ἡ τάξις τῶν ἐλευθέρων καὶ
δυναμένων νὰ φέρουν ὄπλα πολιτῶν ἦτο ἀρκετὰ πολυπληθής, ὥστε νὰ εἶναι εἰς
θέσιν νὰ ἀναπαράγεται ἐκ τῶν ἔνδω καὶ νὰ ἐκπληροῖ τὰς ἐκ τῆς προγραμματικῆς
κοινωνικῆς στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεις τῆς. Ὅταν μετὰ τοὺς Πελοποννησιακοὺς

πολέμους ὁ πληθυσμὸς τῶν Σπαρτιατῶν πολιτῶν κατέπεσε χωρὶς νὰ ἀλλάξουν ἀναλόγως καὶ αἱ κοινωνικο-οικονομικαὶ συνθῆκαι καὶ ἡ νομοθεσία, ἥτις κατὰ μέγα μέρος ἦτο ἀπόρροια τούτων, ἡ δύναμις τῆς Σπάρτης κατέπεσεν ἐντελῶς. Καὶ τοῦτο παρὰ τὸ γεγονός ὅτι διάφοροι βασιλεῖς ὅπως ὁ Ἄγχισίλαος καὶ ἄλλοι προσεπάθησαν νὰ εἰσαγάγουν νέαν κοινωνικο-οικονομικὴν πολιτικὴν, αἱ προσπάθειαι τῶν ἀπέτυχον.

Οἱ Μακεδόνες καὶ ἰδιαίτερος ὁ Μ. Ἀλέξανδρος δὲν φαίνεται νὰ εἶχον συγκεκριμένην κοινωνικὴν πολιτικὴν βασιζομένην ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ἐρεῦνης. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποιον δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῆ εἶναι τὸ ὅτι εἶχον σχετικῶς λεπτομερῆ γεωγραφικὴν καὶ πληθυσμιακὴν πολιτικὴν βασιζομένην κυρίως εἰς τὴν δημιουργίαν νέων πόλεων ἐπὶ καταλλήλων σημείων τῶν κατακτηθέντων ἐδαφῶν καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως περισσευμάτων ἑλληνικοῦ κυρίως πληθυσμοῦ εἰς τὰ ἀνωτέρω σημεῖα. Καὶ τοῦτο κυρίως διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δεχθῶμεν ὅτι πόλεις ὅπως ἡ Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου ἐδημιουργήθησαν ἀπλῶς διότι ὁ βασιλεὺς τὸ ἀπεφάσισε χωρὶς προηγουμένων νὰ γίνουσι σχετικαὶ ἀπογραφαὶ καὶ ἐρευνῆσαι πληθυσμῶν ἄλλων πόλεων, αἵτινες εἶχον περίσσειμα πληθυσμοῦ. Τοῦτο κυρίως ὑποστηρίζομεν διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκάστη πόλις περιβάλλετο ὑπὸ τειχῶν καὶ ἡ ἄμυνα τούτων ἐξηρτᾶτο βασικῶς ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν δυναμένων νὰ φέρουσι ὅπλα στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν. Ἐὰν λοιπὸν ἀφηρεῖτο σοβαρὸν μέρος τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς ἢ πολλῶν πόλεων διὰ τὴν ἐπ' ἀνδρῶσιν μιᾶς νέας, τότε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ προέκυπτεν ἔλλειψις τοιοῦτου εἰς ἄλλας.

Γενικώτερον δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μέχρις ἀκόμῃ καὶ τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων εἴτε λόγῳ ἰδιοσυγκρασίας εἴτε λόγῳ τοῦ μικροῦ σχετικῶς μεγέθους τῶν πληθυσμιακῶν τῶν μονάδων δὲν εἶχον ἀνάγκην σοβαρῶν καὶ ἐκτεταμένων κοινωνικῶν ἐρευνῶν καὶ σχεδιασμοῦ ἢ προγραμματισμοῦ βάσει τῶν συμπερασμάτων τῆς ἐρεῦνης.

Τοῦτο ὅμως δὲν ἠμπόδισεν διαφόρους ἱστορικοὺς καὶ φιλοσόφους νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν κοινωνικὴν ἐρευνᾶν ἀπὸ θεωρητικῆς σκοπιᾶς εἴτε βάσει προσωπικῶν παρατηρήσεων. Δὲν γνωρίζομεν πολλὰ ἐπὶ τῶν ἐρευνῶν τοῦ γεωγράφου Ἐκαταίου καὶ ἄλλων τῶν ὁποίων τὰ γραπτὰ ἐχρησιμοποίησεν ὁ Ἡρόδοτος διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν ἔργων του. Ἡ ἱστορία ὅμως τοῦ Ἡροδότου ἀποτελεῖ κατὰ μέγα μέρος κοινωνικὴν ἐρευνᾶν ἐπὶ τῆς συγκροτήσεως τῶν διαφόρων κοινωνιῶν τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη διὰ τὴν συλλογὴν στοιχείων. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὑπερβάλλει εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀσχολεῖται καὶ μὲ θέματα οἰκολογίας ὅταν ἀναφέρῃ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν διαίταν, τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὸν ὄπλισμόν τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ περσικοῦ στρατοῦ. Ἐπίσης αἱ σκέψεις του διὰ τοῦ στόματος διαφόρων Περσῶν καὶ Ἑλλήνων σχετικῶς μὲ τὰ διάφορα πολιτεύματα δύναται νὰ κριθοῦν ὡς ἐνδιαφέροντα κοινωνιολογικὰ στοιχεῖα μὲ συνεπείας ἐπὶ τῆς μορφῆς τῶν διαφόρων πολιτευμάτων.

Εἰς τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὴν Πολιτείαν καὶ τοὺς Νόμους γίνεται μία σοβαρὰ προσπάθεια δημιουργίας κοινωνιῶν ἐπὶ μᾶλλον θεωρητικῆς βάσεως χωρὶς προηγουμένην κοινωνικὴν ἐρευνᾶν. Δυνατὸν βεβαίως ὁ συγγραφεὺς νὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν πραγματικὰς κοινωνίας τῆς Ἀνατολῆς καὶ κυρίως τῶν Ἰνδιῶν,

ὅπου ἡ διαίρεσις τῆς κοινωνίας εἰς κάστας ἀπετέλει πραγματικὸν γεγονὸς ἐξασφαλίζον μίαν σχετικὴν κοινωνικὴν ἁρμονίαν. Ἡ διαφορὰ ἐγκεῖται κυρίως εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ ἀνωτέρω κοινωνίαι κατέληξαν εἰς τὴν ἀνωτέρω μορφήν πιθανὸν λόγῳ ἐσκεμμένης πολιτικῆς διαφορῶν κατὰ καιροῦς κατακτητῶν καὶ πιθανὸν βάσει οἰκολογικῶν καὶ κοινωνικῶν λόγων.

Ὁ Πλάτων δὲν ἠδυνήθη βεβαίως νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν προγραμματισμένην κοινωνίαν του ἀλλὰ κατὰ καιροῦς ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνος μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἔγιναν καὶ φιλολογικαὶ ἀλλὰ καὶ πραγματικαὶ προσπάθειαι πρὸς δημιουργίαν τοιούτων κοινωνιῶν. Ἡ λέξις αὐτοπία καὶ αἱ παράγωγοί της ἐδημιουργήθησαν πρῶτον ἀπὸ τὸν Ἄγγλον Μόορε καὶ ἔγιναν πολλαὶ προσπάθειαι κυρίως ἀπὸ Ἄγγλων εἰς τὸν Νέον Κόσμον. Παραλείπομεν ἐν προκειμένῳ τοὺς Σαιντ Σιμόν, Φουριε ἀκριβῶς διότι παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ὅλη κοινωνικο-οικονομικὴ φιλοσοφία των βασιζέται ἐπὶ μιᾶς προγραμματισμένης καὶ σχεδὸν προσχεδιασμένης κοινωνίας, ἡ ὅλη σκέψις των ἀπορρεῖ ἀπὸ πλατωνικὰ πρότυπα χωρὶς ἄμεσον χρῆσιν κοινωνικῆς ἐρεῦνης, ἐκτὸς πιθανὸν τῶν προσωπικῶν παρατηρήσεων.

Καὶ ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν πιθανὴν κοινωνικὴν ἔρευναν τῶν ἀρχαίων. Ὁ Ἄριστοτέλης καὶ τὸ ἐπιτελεῖον του, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς τοποθετήσεώς των ἐπρωτίμων τὴν συγκέντρωσιν στοιχείων βάσει ἀκριβῶς τῶν παρατηρήσεων τῆς πραγματικῆς κοινωνικο-πολιτικῆς ζωῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ὁ Ἄριστοτέλης καὶ οἱ ὀπαδοὶ του δὲν φαίνεται νὰ ἐνδιαφέροντο διὰ τὸν προγραμματισμὸν καὶ τὸν σχεδιασμὸν ὅσον διὰ τὴν συγκέντρωσιν στοιχείων, ὅσον ἀφορᾷ τὰ διάφορα φυσικὰ κοινωνικὰ φαινόμενα τῆς ἐποχῆς. Μία ἐμβάθυνσις εἰς τὰς ἐρεῦνας τοῦ Ἄριστοτέλους καὶ τοῦ ἐπιτελείου του σχετικῶς μὲ τὰ πολιτεύματα διαφόρων ἀρχαίων πόλεων καὶ συσχετίσις τῶν διαφόρων νομοθεσιῶν μὲ ἄλλα δεδομένα προερχόμενα ἀπὸ ἄλλους συγγραφεῖς, θὰ ἐβοήθει πολὺ εἰς τὴν ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων σχετικῶν μὲ τὸν βάσει νόμων προγραμματισμὸν τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν καὶ ἄλλων κοινωνιῶν.

Ἀπὸ καθαρῶς κοινωνιολογικῆς ἀπόψεως ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀπόψεων τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἄριστοτέλους εἶναι καὶ φιλοσοφικὴ καὶ δεοντολογικὴ. Ὁ Πλάτων θεωρεῖ ὅτι ἡ διαίρεσις τῆς κοινωνίας εἰς τάξεις ἢ ομάδας μὲ διάφορα καθήκοντα, δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις εἶναι εὐκαταία καὶ ἀπαραίτητος, ἐνῶ ὁ Ἄριστοτέλης κυρίως διαπιστώνει τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς ἐκάστην κοινωνίαν γεννῶνται ἄνθρωποι μὲ διαφόρους ἰκανότητες ἑκάστος. Καὶ ἀκριβῶς λόγῳ τῶν διαφόρων ἰκανότητων ἑκάστου δημιουργοῦνται αἱ ἀτομικαὶ πρῶτον διαφοραὶ καὶ ἀργότερον αἱ κοινωνικαὶ καὶ αἱ οικονομικαί. Ὅσονδήποτε ἐπιτυχῆς καὶ ἂν εἶναι ὁ κοινωνικὸς σχεδιασμὸς καὶ ὁ κρατικὸς προγραμματισμὸς καὶ τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἀνθρώπινου φύσεως τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος καὶ τῆς ἀδυναμίας τοῦ ἀνθρώπινου χαρακτῆρος ἡ οἰαδήποτε ἐνέργεια πρὸς προγραμματισμὸν τείνει νὰ ἐπανεέλθῃ πρὸς τὰ παλαιὰ καὶ γνωστὰ λέγει ὁ Ἄριστοτέλης καὶ οἱ ὀπαδοὶ του.

Ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἔννοιαν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Πλάτων εἶναι ἐπαναστατικὸς, αἰσιόδοξος καὶ ὀπαδὸς τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τοῦ κοινωνικο-οικονομικοῦ σχεδιασμοῦ, ἐνῶ ὁ Ἄριστοτέλης εἶναι συντηρητικὸς, ἀπαισιόδοξος

και σκεπτικός, εν σχέσει με τας δυνατότητας βελτιώσεως τῆς condition humaine διὰ τοῦ κοινωνικο-οικονομικοῦ σχεδιασμοῦ και προγραμματισμοῦ. Οἱ πλείστοι τῶν χριστιανῶν συγγραφέων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν πατέρων και ἐντεῦθεν εἶναι πλήρεις ἀντιφάσεων, ἀκριβῶς διότι ὑπάρχουν πολλαὶ ἀντιφάσεις εἰς τὰς Γραφὰς τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποιοῦν ὡς πηγὰς. Κατὰ γενικὴν παραδοχὴν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἶναι κατὰ τοὺς Χριστιανούς πλήρης ἐλλείψεων, ὀφειλομένων κατὰ βάσιν εἰς τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἀπορρέει ὅτι ὁ ἄνθρωπος βάσει τῶν ἰδίων δυνάμεων και προσπαθειῶν δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ βελτιώσῃ οὔτε τὴν τύχην του οὔτε και τὴν κοινωνικο-οικονομικὴν του θέσιν και τοποθέτησιν διότι ἀκριβῶς εἶναι πλήρης ἀτελειῶν.

Ἐρισμένοι συγγραφεῖς ἐδέχοντο ὅτι ἡ εὐμάρεια και ἡ σωτηρία ἐνὸς ἐκάστου ἔχει προαποφασισθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν, ἀρνούμενοι σχεδὸν ἀπολύτως τὴν εὐθύνην τοῦ ἀνθρώπου ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν τῶν προσπαθειῶν του. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου διακρίνομεν μίαν σχετικὴν ἀριστοτελικὴν ἐπίδρασιν. Δεῖγμα πάντως και ὄχι πάντοτε βάσιμον τοῦ ὅ,τι ὠρισμένος ἄνθρωπος ἔχει ἤδη ἐπιλεγῆ μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν εἶναι ἡ ὑγεία, ἡ ὑψηλὴ κοινωνικὴ θέσις, ἡ οἰκονομικὴ εὐμάρεια κλπ., καθὼς ἐπίσης και ὁ μέγας ἀριθμὸς ἀπογόνων. Εἰς τὴν ἀντίθετον περίπτωσιν ὁ ἄνθρωπος πάσχει ἀπὸ ἀσθενείας, εἶναι πτωχός, ἀνήκει εἰς χαμηλὴν κοινωνικὴν τάξιν κλπ. Ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι ἡ θεολογικὴ οὕτως εἰπεῖν βάσις τῆς κοινωνικῆς διαιρέσεως τῶν ἰνδικῶν κοινωνιῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι και χθὲς εἰς ἱερεῖς, πολεμιστάς, γεωργοὺς, βιοτέχνας και παρίας ἐβασίζετο εἰς μίαν παρομοίαν ἄποσιν θείας εὐνοίας και συγγενείας μετὸν Βράχμα. Εἰς τὴν περίπτωσιν δηλαδὴ τῶν Ἰνδῶν οἰαδήποτε προσπάθεια πρὸς σχεδιασμόν, προγραμματισμόν και καλύτερευσιν τῶν κοινωνικῶν και βιοτικῶν συνθηκῶν τῶν χαμηλῶν κοινωνικῶν τάξεων ἠδύνατο νὰ ἐρμηνευθῆ και ὡς ἀσέβεια πρὸς τὴν θεῖαν βούλησιν. Ἡ μόνη ἐπιτρεπομένη λύσις ἦτο ἡ προσευχὴ και ἡ ἐλεημοσύνη.

Ὁ Μωάμεθ και οἱ ὀπαδοὶ του ἀργότερον ἐδέχθησαν τὴν ἀνωτέρω ἄποσιν και ὁ Πέρσης ποιητὴς και μαθηματικὸς Ὁμάρ Καγιὰμ ἐξέφρασε τὴν ἀνωτέρω φιλοσοφίαν μετὸ τὸ τετράστιχον τὸ ὁποῖον λαμβάνομεν ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴν μετάφρασιν. «The moving finger writes and having writ Goes on neither your piety nor wit can lure it back to cancel half a line nor all your tears can move a word of it».

Ἐνῶ οἱ Μωαμεθανοὶ ἐδέχοντο και δέχονται ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἀνωτέρω ἄποσιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων και τὴν ὀλίγην ὀφέλειαν ἣτις δύναται νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ἔρευναν και τὸν κοινωνικο-οικονομικὸν σχεδιασμόν και προγραμματισμόν διότι ὁ Ἄλλὰχ γνωρίζει καλύτερον και ἀπὸ τὸν σοφώτερον ἄνθρωπον και τὸν ἰσχυρότερον κυβερνήτην τὸ παρελθόν και τὸ μέλλον, πολλοὶ Χριστιανοὶ συγγραφεῖς ἐδέχοντο και ἐδέχθησαν ὅτι ὑπάρχουν ὠρισμένα πρότυπα βασιζόμενα κυρίως ἐπὶ τῶν Γραφῶν πρὸς τὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπεν ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία νὰ τείνῃ νὰ μιμηθῆ. Ὁ κύριος ἀπολογητὴς τῆς ἀνωτέρω ἀπόψεως φαίνεται νὰ εἶναι ὁ Αὐγουστίνος εἰς τὸ ἔργον του De civitate Dei ὅπου ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία θὰ ἔπρεπε νὰ προσπαθῆ νὰ προσομοιάζῃ πρὸς τὴν τοιαύτην τοῦ ἐν οὐρανοῖς προτύπου.

Ἐποστηρίζεται ὅτι ἐπὶ τῆς θεωρητικῆς ταύτης βάσεως πολλοὶ ἐκ τῶν Πα-

πῶν καὶ ἐπισκόπων προσεπάθησαν νὰ προσχεδιάσουν καὶ νὰ προγραμματίσουν τὴν ἐξέλιξιν τῆς μεσαιωνικῆς φεουδαλικῆς κοινωνίας, ἥτις ἀπὸ κοινωνιολογικῆς καθαρῶς ἀπόψεως παρουσιάζει πολλὰ κοινὰ σημεῖα μὲ τὰς ἰνδικὰς τοιαύτας μὲ τὸν κλῆρον ἐπὶ κεφαλῆς καὶ τοὺς δουλοπαροίκους ὡς τὴν πλέον χαμηλὴν κοινωνίαν ἐπὶ ἀπόψεως εἰσοδήματος καὶ ἀπὸ ἄλλας πλευρᾶς. Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον δὲν δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς εἶναι ὁ βαθμὸς ἐπιδράσεως τῶν ἀνωτέρω κοινωνικο-οικονομικῶν ἀπόψεων τῶν πρώτων χριστιανῶν συγγραφέων καθὼς καὶ τῶν μετέπειτα. Ἡ νομοθεσία τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Μεγάλου ἐν σχέσει μὲ τὴν λειτουργίαν ἐκάστου χωρίου, τμήματος τιμαρίου καὶ τῶν κοινωνικο-οικονομικῶν τῶν μελῶν του, προβλέπει ἐν λεπτομερείᾳ τὰ καθήκοντα, τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰ δικαιώματά των. Τὸ ἀνωτέρω πιθανὸν νὰ ἦτο εἰς μέγαλον βαθμὸν ἀποτέλεσμα κοινωνικῶν ἐθίμων καὶ συνηθειῶν μακροχρονίου ἐπιδράσεως καὶ ὁ ἀνωτέρω βασιλεὺς καθὼς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπιδοκίμησαν νὰ σχεδιάσουν ἀνωτέρω κοινωνικο-οικονομικὰ ἔθιμα χωρὶς νὰ προσπαθῆσουν νὰ ἐκκλησιάσουν καὶ νὰ προγραμματίσουν βάσει τῶν διδαγμάτων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰ ἀνωτέρω θὰ πρέπει βεβαίως νὰ ἀναφερθῆ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐκκλησία προέβη εἰς τὴν δημιουργίαν μικρῶν σχετικῶς κοινωνιῶν βάσει ὀρισμένου προγράμματος ἀνταποκρινομένου πρὸς ὀρισμένα ἰδανικὰ τῆς προτύπου κοινωνίας. Ἡ σημασία καὶ ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀνωτέρω κοινωνιῶν ἐπὶ τῆς οικονομικῆς ἐξελίξεως τῆς Εὐρώπης δὲν φαίνεται νὰ ἔχη ἐρευνηθῆ ἐπαρκῶς ἐκτὸς ἀπὸ ἱστορικοὺς τῆς οικονομίας καὶ τῆς ἐκκλησίας.

Αἱ πρότυποι κοινωνίαι περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλῶμεν εἶναι τὰ διάφορα κοινῶν καὶ τὰ μοναστικά τάγματα, τῶν ὁποίων ἡ συγκρότησις ἦτο ἀποτέλεσμα κυρίως τῆς ἀντιλήψεως τῶν Γραφῶν κατὰ ὀρισμένον τρόπον. Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ μοναστικοῦ βίου ἀπὸ ἀπόψεως καθαρῶς κοινωνιολογικῆς δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἂν ὄχι ἀπάρνησις ἐντελῶς τῆς κοινωνίας τοῦλάχιστον ἀπομάκρυνσις ἀπὸ αὐτῆν. Δεδομένου ὅμως ὅτι ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἦτο μικρὰ ἢ κατανάλωσις τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας τῶν μοναχῶν, ὑπῆρχεν πάντοτε πρῶτον ἐπαρκὲς ἐργατικὸν δυναμικὸν σχετικῶς καλῆς ποιότητος, δεῦτερον ὑπῆρχε καλὴ ἕως ἀρίστη ὀργανωσις ἐργασίας, *Ora et Labora* εἶναι τὸ ἔμβλημα ἐνὸς μοναχικοῦ τάγματος, ἐπαρκῆς ἕως ἀφθονοῦ γῆ καὶ ἀργότερον καὶ σχετικῶς ἐπαρκῆ κεφάλαια. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πολλὰ μοναστήρια μετεβλήθησαν μετὰ τὴν ἀπόδοσιν ὀρισμένου χρόνου εἰς πρότυπα γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν ἐκμεταλλεύσεων. Πολλὰ βελτιωμένα φυλαὶ καὶ ποικιλίαι φυτῶν καὶ ζώων προήλθον κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τὰ μοναστήρια κυρίως εἰς τὴν Δυτ. Εὐρώπην. Εἰς τὸ Βυζάντιον γνωρίζομεν ὅτι πρῶτον μοναχοὶ εἰσήγαγον τὴν σηροτροφίαν, πρᾶγμα τὸ ὅποῖον εἶχε σοβαρὰν ἐπίδρασιν εἰς τὴν οικονομίαν τῶν Μεσογειακῶν ἀκτῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ πολλῶν πόλεων. Σχετικῶς μὲ τὴν βελτίωσιν διαφόρων ποικιλιῶν φυτῶν καὶ ζώων θὰ πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ πατὴρ τῆς γενετικῆς Mendel ἦτο μοναχός.

Παραπλευρῶς μὲ τὴν γεωργο-κτηνοτροφίαν πολλὰ μοναστήρια τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης κυρίως ἠσχολοῦντο καὶ μὲ τὴν βιοτεχνίαν. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχομεν διατάγματα Φράγκων βασιλέων ἀπαγορεύοντα τὴν πώλησιν ὄπλων ἐκ μέρους τῶν μοναχῶν εἰς τοὺς εἰδωλολάτρας Βίκινγκς, οἵτινες τὰ ἐχρησιμοποιοῦν ἐναντίον τῶν

υπηκόων τῶν ἀνωτέρω βασιλέων. Τὸ κατὰ πόσον τὰ μοναστήρια τὰ ὁποῖα ἀργότερον ἀπέκτησαν καὶ ὀλόκληρα χωρία δουλοπαροίκων ἠσχολοῦντο μὲ τὴν κοινωνικὴν ἔρευναν καὶ τὸν προγραμματισμὸν δὲν ἔχει ἐρευνηθῆ ἑπαρκῶς, φαίνεται ὅμως ὅτι ἡσκεῖτο ὑπ' αὐτῶν μία σχετικὴ κοινωνικὴ πολιτικὴ διότι τὰ μοναστήρια κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦσαν οἱ κύριοι φορεῖς τῆς κοινωνικῆς προνοίας.

Μία ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα περίπτωσης κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ προγραμματισμοῦ τῆς ζωῆς ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀνθρώπων κατὰ τὰς ἀπόψεις τοῦ More καὶ ἄλλων οὐτοπιστῶν ἠσκήθη ἀπὸ τὸ τάγμα τῶν Ἰησουητῶν εἰς περιοχὰς τῆς Ν. Ἀμερικῆς, κυρίως εἰς τὴν Παραγουάην, κατὰ τὸν 17ον καὶ 18ον αἰῶνα. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐπροηγήθη σχετικὴ κοινωνικὴ ἔρευνα ἐπὶ τῶν ἀθλίων συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας διεβίουν οἱ Ἰνδιάνοι ὠρισμένων φυλῶν ὑπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς κατακτητὰς. Ὁ τρόπος ζωῆς τῶν ἀνωτέρω Ἰνδιάνων ὑπὸ τοῦς Ἰησουήτας θὰ ἠὲ χαρίσται τὸν Πλάτωνα καὶ πολλοὺς ἄλλους διότι ὁ τρόπος ζωῆς ἦτο κατὰ τὸ μᾶλλον κομμουνιστικὸς καὶ θεοκρατικὸς. Θὰ ἦτο ἐνδιαφέρον νὰ ἐρευνηθῆ τὸ κατὰ πόσον οἱ Saint-Simon, Fourier, Babeuf καὶ ἄλλοι θεωρητικοὶ τῆς προγραμματισμένης σοσιαλιστικῆς κοινωνίας εἶχον ὑπ' ὄψιν τῶν τὴν ἀνωτέρω προγραμματισμένην κοινωνίαν τῶν Ἰνδιάνων ὑπὸ τοὺς Ἰησουήτας.

Κατὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν Γερμανῶν ἀστῶν τοῦ Ρήνου καὶ τῶν Κάτω Χωρῶν πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς καὶ τὰς ὑπὸ σλαβικῶν φυλῶν κατεχομένας περιοχὰς τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης παρατηροῦμεν ὅτι πολλοὶ ἐπίσκοποι καὶ εὐγενεῖς προσεκάλουν διαρκῶς κατοίκους τῶν ἀνωτέρω περιοχῶν πρὸς ἐκπολιτισμὸν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν δασωδῶν καὶ μᾶλλον ἀκατοικήτων σλαβικῶν περιοχῶν. Τὰ διάφορα Mark τὰ ὁποῖα ἀργότερον ἔλαβον τὴν μορφήν κρατῶν ἦσαν κυρίως δημιουργήματα κατὰ τὸ μᾶλλον προγραμματισμένου ἐποικισμοῦ, βάσει πιθανῶς στοιχειωδῶν γεωγραφικῶν καὶ πληθυσμιακῶν μελετῶν τοῦ ὑπὸ ἐποικισμὸν ἐδάφους.

Ἡ κοινωνικὴ ἔρευνα καὶ ἡ βάσει προγράμματος κοινωνικὴ πολιτικὴ πολλῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων εἶναι τόσον ἐνδιαφέρον θέμα, ὥστε θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρα μελέτη του. Θὰ ἀναφέρωμεν πάντως ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν θρησκευτικῶν συγκρούσεων εἶχον τὴν αἰτίαν τῶν εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι πολλὰ μοναστήρια καὶ οἰκογένειαι εὐγενῶν συνεκέντρωσαν διαρκῶς μεγάλα τμήματα καλλιεργησίμου καὶ μὴ γῆς, ὡς καὶ δασῶν, ἐκτοπίζουσαι τοὺς μικροκτηματίας, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν στρατολογικὴν τοῦλάχιστον βάσιν τῆς βυζαντινῆς ἀμύνης. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις τὸ αἶτημα τῶν πτωχῶν «χρεῶν ἀνακοπὴ καὶ γῆς ἀναδασμὸς» ἐγένετο ἢ πολιτικὴ τοῦ κράτους, καταλήγον εἰς σοβαρὰς κοινωνικὰς συγκρούσεις. Θὰ ἔπρεπε βεβαίως νὰ προστεθῆ ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ βασιλεῖς ὄχι μόνον εἰς σχεδιασμένας μετακινήσεις πληθυσμῶν ἐξ Εὐρώπης εἰς Ἀσίαν καὶ ἀντιστοίχως εἰς περιπτώσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐχθρικοὶ ἐπιδρομαὶ ἢ θεομηνιαὶ ἠραίωνον σοβαρῶς τὸν πληθυσμὸν ὠρισμένων ἐπαρχιῶν (θεμάτων).

Οἱ Τούρκοι οἵτινες διεδέχθησαν τοὺς Βυζαντινοὺς εἰς τὸν Ἄν. Μεσογειακὸν χῶρον ἐφήρμοσαν προγραμματισμένην πολιτικὴν χωρὶς πιθανὸν κοινωνικὴν ἔρευναν ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύστασιν τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ κράτους ἐθνικῶς καὶ τὴν συγκρότησιν ὠρισμένων στρατιωτικῶν συγκειμένων ἐκ νέων ἀνηκόντων εἰς ὑπηκόους λαοὺς κυρίως Χριστιανούς. Ἡ καινοτομία τῶν Τούρκων εἰς τὸ σημεῖον

τοῦτο ἦτο σημαντικὴ ἐν σχέσει μὲ ἄλλους λαοὺς ἀκόμη καὶ σημερινούς διότι ὁ θεσμὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Γενιτσάρων ἔδιδε δυνατότητα κοινωνικῆς κινητικότητος καὶ ἀνόδου εἰς τοὺς ἱκανοὺς ἀσχέτως πρὸς τὴν καταγωγὴν των, τὴν περιουσίαν των ἢ τὴν κοινωνικὴν των θέσιν. Μόνον τὸ γεγονός ὅτι ἕκαστον ἄτομον διέθετεν ἱκανότητα, ἀνῆκεν εἰς τὸ σῶμα καὶ εἶχεν ἀσπασθῆ τὸν μοαμεθανισμόν ἢτο ἐπαρκές. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον οἱ Τούρκοι ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἀδυνατίζον ποιοτικῶς τοὺς ὑπὸ ἡγεμονίαν αὐτοκρατορίας των, καθὼς καὶ νὰ ἐπανδρώσουν καίρια σημεῖα ἀμύνης τῆς αὐτοκρατορίας των.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν διάφοροι βασιλεῖς εὐρωπαϊκῶν χωρῶν καὶ κυρίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν θρησκευτικῶν πολέμων προέβαινον εἰς σοβαρὰς μετατοπίσεις πληθυσμῶν καταδιώκοντες ἀντιπάλους τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας καὶ ἐπιτρέποντες τὴν μετανάστευσιν ἄλλων. Οἱ βασιλεῖς τῆς Ἰσπανίας π.χ. κατέδωξαν πολλὰς χιλιάδας Ἑβραίων, τοὺς ὁποίους ἐδέχθησαν οἱ σουλτάνοι καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας ἐξεδίωξαν πολλὰς χιλιάδας Οὐγενότους, οἵτινες μετενάστευσαν εἰς τὴν Πρωσσίαν, Ἀγγλίαν, Κάτω Χώρας καὶ Ἀμερικὴν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην περίπου καὶ διὰ πολλοὺς λόγους τὰ διάφορα βασιλεία ὀργανώνονται καλύτερον μὲ βάσιν μίαν ἐκτεταμένην γραφειοκρατείαν, τῆς ὁποίας σκοπὸς ἦτο ἡ καταγραφή καὶ παρακολούθησις διαφόρων στοιχείων τῆς ὁποίας μετὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ κράτους (Stato) εἰς τὴν ἰταλικὴν. Ἦδη οἱ Ἰτακοὶ εἶχον ἐφεύρει τὸ σύστημα τῆς διπλογραφίας εἰς τὰς ἐμπορικὰς δοσοληψίας καὶ εἰσήγαγον τὸ ὄρον Statista διὰ τὸν εἰδικὸν περὶ τὰ κρατικὰ πράγματα. Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ὄρου προήλθε καὶ ὁ ὄρος στατιστικὴ κατ' ἀρχὴν ἢ ἐπιστήμη τοῦ κράτους ἢ μᾶλλον τῶν λογαριασμῶν τοῦ κράτους. Μὲ βάσιν τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα οἱ φυσικοκράται οἰκονομολογοὶ προσεπάθον κατὰ τὸ δυνατόν νὰ προγραμματίσουν τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων ἔργων διότι κατὰ τὴν ἀντίληψιν των ἡ ἐπιστήμη τῆς οἰκονομίας σκοπὸν ἔχει τὸν ἐμπλουτισμὸν τοῦ ταμείου τοῦ βασιλέως καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν ὑπηκόων του.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ ἐντεῦθεν πολλοὶ φιλόσοφοι ἔκαμαν καὶ ἐπροπαγάνδισαν τὴν σκέψιν ὅτι ἡ κοινωνία δύναται νὰ συσταθῆ ἐπὶ καθαρῶς ὀρθολογιστικῆς βάσεως καὶ διὰ τοῦτο χρειάζεται μελέτη τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ὑπὸ εἰδικῶν. Καὶ τὸ πλέον ὀρθὸν θὰ ἦτο βεβαίως νὰ συγκεντρωθοῦν πρῶτον τὰ σχετικὰ στοιχεῖα. Εἰς ὄρισμένας περιπτώσεις δημιουργοὶ ἐπιχειρήσεων ἐπεχείρησαν νὰ ὀργανώσουν καὶ μικρὰς κοινωνίας βάσει ὀρισμένων θεωριῶν ἢ καὶ νὰ ἐφαρμόσουν τὴν πείραν τῆς κοινωνιολογίας εἰς τὴν βιομηχανίαν. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τερματίζομεν τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἱστορικῆς μας ἀνασκοπήσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κωδὶξ τοῦ βασιλέως Χαμουραβί. Παλαιὰ Διαθήκη. Ὀμηρικὰ ἔπη. Ἡσιόδου, Κοσμογονία. Ἡροδότου, Ἱστορία. Economic History of Europe, Cambridge καὶ ἄλλαι πηγαί.